

1965–1969: BANATUL ÎNTRE LIBERALISM ȘI TENDINȚE AUTORITARISTE

Vasile Rămneanțu*

Keywords: *Banat, political life, minority, state of mind.*
Cuvinte cheie: *Banat, viață politică, minorități, stare de spirit.*

The Banat Between Liberalism and Authoritarian Tendencies (Abstract)

Even in the early years of the Ceaușescu regime, although appreciated as liberal, the communist authorities and the Securitatea (Security Service) considered fighting those who criticized the Romanian Communist Party's and Romanian state's policy. They were to be warned and unmasked.

The authorities followed the former legionnaires, the nationalists, former members of the bourgeois parties, former exploiters, released political prisoners, and representatives of certain religious cults. The most dangerous were considered to be the former legionnaires and the nationalists, especially Hungarians, accused of revisionism, and the Swabians that supported emigration to the Federal Republic of Germany. They were to be publicly exposed, a method and a term frequently used in the Stalinist era. The communist authorities from the Banat also feared foreign espionage actions.

In the summer of 1967, high level party members analyzed the activities of the Security Service, a subject subsequently discussed by the leadership of the Banat Region. Documents reveal that this investigations was undertaken at the direction of the highest level of the party.

Both Ceaușescu and the regional party leaders hailed the Security Service as a tool of the party and state, summoned to defend the revolutionary conquests of the laborers against the plots and mischief of the enemies opposing building of the socialism, and underlined their contribution to the defeat of the internal and external reactionary forces. This meant that the "Romanian communist reformist leader" approved the murders committed in the fifties against the anti-communist Romanian opposition. Ceaușescu also declared, and his affirmation was accepted again by the local communist authorities, that certain abuses were made, but we believe that he was more concerned with abuses against party activists, as the Security Service meddled in party life.

In analyzing the activities of the Security forces from Banat, mention was made of some unlawful methods of investigation. As lately proved, they were the main procedure for obtaining evidences.

For the Banat Region, the documents specifically call for strict respect of socialist legality by the Ministry of Internal Affairs and a closer control of Security's activities by party organizations in the future.

Accordingly, the analyses at all levels of the Romanian Communist Party in 1967 regarding the activities of the Security Service had been a cynical one, serving, as we believe, to the fight for power at the top of the party (between Nicolae Ceaușescu and Alexandru Drăghici respectively).

As for the abuses committed by the Ministry of Internal Affairs in 1967 and reported by the inhabitants to the party organizations, most of them were well-founded, but there also were many attempts by the leaders of the Police to cover them up.

The leadership of the Banat Region, later Timiș County, was preoccupied with the German population, because of the growing requests by the Swabians to leave the country.

The reason for this situation, as perceived by the authorities, was foreign propaganda through radio, press and western tourists. This propaganda supposedly praised conditions in the capitalistic states, especially the FRG.

In order to analyze the situation, a delegation of the Central Committee of the RCP (including some high ranking members, such as Gheorghe Pană, Richard Winter and others) came to Banat. They reached the conclusion that emigration reached worrisome levels in some communities and that the local party organizations were to blame for not taking decisive measures to stop it.

The authorities were also afraid that these circumstances could persuade other citizens (Romanians, Hungarians) to ask permission to permanently leave the country. All these requests diminished the prestige of socialist Romania.

In order to improve the situation, plans were made to "upgrade" political, cultural, and educational activities targeting the German population. Those who wanted to leave the country permanently were to be discussed in the RCP, CYU (Communist Youth Union) and union organizations' meetings. They were to be opposed and exposed, again Stalinist formulas and methods, used in the middle of the thaw.

A sustained anti-capitalistic propaganda campaign was planned, aimed at “unmasking the GFR policies ... concerned with international problems”. This happened in the same year that Romania restored diplomatic relations with Federal Germany.

At the same time, the cultural activities of the Swabians were monitored. Measures were planned to deter Swabian children from participation in religious classes, and also specifying how the tendentious Catholic Church propaganda was to be fought.

Efforts would be made to persuade those who applied for visas to withdraw their requests and also to oppose and unmask western tourists criticizing the communist regime and instigating the Swabians to leave for the GFR.

In 1969, the head of the Timiș Police Inspectorate proposed countermeasures for stopping emigration, including more active reporting of requests for temporary travels abroad from the directors of factories and institutions, and also the limitation of travel to only one trip per year. A strike was recorded in the same period in a factory from Jimbolia, caused by social and economic discontent.

The invasion of Czechoslovakia in August 1968 had caused a tensioned atmosphere in the Timiș County also. Hand written manuscripts from the archives, very likely belonging to the First secretary of the Party County Committee Mihai Telescu, contain assignments, most certainly contrived by the Plenum of the Central Committee of RCP on August 21. They specified: maximum vigilance, measures to prevent the emergence of a chauvinistic, anti-soviet atmosphere, and surveillance of the population's state of spirit. Every party member was to become a propagandist.

As early as August 21, party activists had been mobilized in Timiș County. Updates were sent to the Central Committee at frequent intervals, concerning the situation from the county.

Documents emphasize an undeniable truth: the population of the county had condemned the invasion of Czechoslovakia and supported Romania's policy at that moment. People appreciated the way the RCP informed them on the international events of those days. People enthusiastically enrolled in the patriotic guards and the youths in military training formations.

Information notes mention a pro-Czechoslovakian leaflet and a poster on a car reading, Ceaușescu – Dubcek – Tito – freedom”.

The authorities paid major attention to informing people of the decisions taken in those days by the party and state leadership (especially targeting the Hungarians and Germans). The cultural and artistic programs were supposed to comprise a highly patriotic content. Exceptional measures were taken to protect the County Party Committee, and the main economic objectives and institutions throughout the county.

Studiul de față își propune să analizeze unele aspecte mai sensibile cu care s-au confruntat autoritățile comuniste din Regiunea Banat și apoi din județul Timiș într-o perioadă caracterizată ca fiind mai liberală pentru România¹.

Vom cerceta la început reacția autorităților comuniste din Banat față de elementele considerate a fi dușmănoase pentru regimul politic comunist. Trebuie subliniat faptul că acest lucru se întâmpla într-un an când la vârful sistemului s-a analizat trecutul activității Securității, stabilindu-se în același timp sarcinile viitoare ale poliției politice, ca și ale celorlalte organe ale Ministerului Afacerilor Interne.

* Universitatea de Vest Timișoara, Facultatea de Litere, Teologie și Istorie, Bd. Vasile Pârvan, Nr. 4, e-mail: vasilaramneantu@yahoo.com.

¹ Pentru primii ani ai perioadei Ceaușescu, vezi printre altele lucrările lui Denis Deletant, *România sub regim comunist*, Ed. Academia Civică, București, 2006; Mihai Retegan, *1968 – Din primăvară până în toamnă*, Ed. Rao, București, 1998, Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, Ed. Polirom, Iași, 2005, Vlad Georgescu, *Politică și istorie. Cazul comuniștilor români, 1944–1977*, Ed. Humanitas, București, 1991, *Arhivele Naționale ale României, P.C.R. și intelectualii în primii ani ai regimului Ceaușescu (1965–1972)*, Ediție de documente elaborată de Alina Pavelescu, Laura Dumitru, București, 2007 etc.

Astfel după Plenara Comitetului Central al P.C.R. consacrată acestei analize, la 18 iulie 1967 Nicolae Ceaușescu a rostit o importantă cuvântare la Consfătuirea cu activul de bază al Ministerului Afacerilor Interne.

Referindu-se la activitatea din trecut a Securității, liderul comunist aprecia că în lupta complexă care a fost dusă în timpul revoluției și construcției socialiste cu forțele reacționare interne și externe, un rol însemnat a revenit organelor de securitate, precum și celorlalte unități ale MAI. Ca instrument al puterii oamenilor muncii, al partidului și statului, chemat să apere cuceririle revoluționare ale celor ce muncesc contra uneltirilor și acțiunilor dușmanilor construcției socialiste, Securitatea și-a îndeplinit în bune condiții menirea pe care a avut-o.

Activitatea organelor de securitate reprezenta o parte integrantă a activității generale a statului socialist. În primii ani după înființare, securității i-a lipsit experiența și priceperea, uneori a primit și îndrumări greșite, dar, în ansamblu, ea a corespuns misiunii pentru care a fost creată, și-a îndeplinit cu cinste și devotament însărcinările încredințate de partid și guvern, aducând astfel o contribuție însemnată la înfăptuirea politicii generale a P.C.R. și a statului.

Era subliniată și contribuția unităților militare din cadrul M.A.I. în întreaga perioadă a luptei contra elementelor reacționare².

Ceaușescu sublinia că „Pentru activitatea rodnică depusă până acum, felicit din toată inima, în numele conducerii de partid și de stat, pe lucrătorii Ministerului Afacerilor Interne”.

Dar liderul comunist afirma că în munca din trecut a Securității au existat și neajunsuri. Astfel în decursul anilor, mai ales în perioada de început, a lipsit uneori discernământul politic, nu s-a făcut distincție între activitatea dușmănoasă contra cuceririlor revoluționare și unele manifestări legate de procesul firesc de transformare a conștiinței și al modului de a gândi al oamenilor. Din această cauză au existat unele abuzuri și încălcări ale legalității socialiste, au fost luate contra unor cetățeni măsuri care nu au fost justificate de actele și manifestările acestora.

Din păcate Securitatea a comis abuzuri și contra unor activiști de partid și de stat, care în anumite împrejurări au avut păreri diferite cu privire la unele aspecte ale liniei de partid sau au comis greșeli în activitatea lor. Acestea însă în loc să fie soluționate prin discuții partinice, au fost deferite uneori organelor de securitate, creindu-se condiții pentru amestecul acestora în viața de partid, prejudiciindu-se grav autoritatea și rolul conducător al P.C.R.

Abuzurile trebuiau analizate, cu atât mai mult cu cât în trecut s-a căutat să se minimalizeze unele, chiar dacă ele nu au avut amploarea și gravitatea celor petrecute în alte țări socialiste. Dar și în România au existat manifestări de sustragere a securității de sub controlul partidului.

În continuarea cuvântării sale liderul P.C.R. a apelat la „Un vechi dicton care spune că lupta justifică totul. El este însă numai în parte adevărat. Desigur, în vâlmașagul bătăliilor revoluționare, în focul luptei de clasă, dură și aspră, este posibil să se facă și greșeli, se pot ivi și cazuri de nedreptăți, de suferințe individuale nejustificate”. De aceea trebuia văzut ce a fost bun și rău și analizate cauzele fenomenelor negative pentru ca ele să nu se mai poată manifesta niciodată.

Referindu-se la statutul Securității și la sarcinile viitoare ale acesteia, Nicolae Ceaușescu sublinia necesitatea ca Securitatea să se afle permanent sub controlul și îndrumarea organelor de partid. Plenara Comitetului Central a hotărât să fie luate toate măsurile pentru respectarea strictă a legalității, pentru ca nici un cetățean să nu poată fi

arestat fără un motiv întemeiat și dovedit, pentru ca nici un activist și în general nici un membru P.C.R. să nu fie arestați și anchetați fără aprobarea organelor de partid.

Activitatea Securității trebuia îndreptată doar contra elementelor care se dedau la acțiuni ostile construcției socialiste, care atentau la cuceririle revoluționare ale poporului, care se puneau în slujba reacțiunii străine, devenind astfel trădătoare de patrie.

El atrăgea atenția că în urma succeselor mari obținute de popor în construcția economică și socială, organele de securitate și celelalte organe ale M.A.I., erau cuprinse de o oarecare stare de autoliniștire și automulțumire. Au apărut unele manifestări de slăbire a văgilenței față de acțiunile elementelor descompuse, care încercau să aducă prejudicii economiei naționale, construcției socialiste.

Referindu-se la aceste elemente, liderul P.C.R. preciza că datorită transformărilor care au avut loc în România, cea mai mare parte a acestora și care proveneau din vechile clase exploatoare, sau care au aparținut unor organizații politice reacționare, s-au încadrat într-o activitate onestă și se bucurau de toate drepturile și libertățile garantate de către regim tuturor cetățenilor.

Dar mai existau unele elemente din rândul fostelor clase exploatoare ori din rândul foștilor membri ai organizațiilor reacționare, fasciste, (din ce în ce mai puțini, preciza liderul partidului) care continuau să privească în trecut și nu s-ar da înapoi de la acțiuni ostile. Aceștia nu au aderență la popor, dar puteau fi atrași de serviciile străine ale țărilor imperialiste³.

În condițiile din acel moment accentul principal al muncii organelor de securitate trebuia pus pe lupta contra activităților dușmănoase ale spionajului străin, pe apărarea intereselor statului socialist, pe asigurarea muncii pașnice de construire a socialismului de către poporul român.

A fost creat Consiliul Securității Statului, organ colectiv, ce-și desfășura activitatea în cadrul M.A.I., destinat să asigure ca cele mai importante probleme să fie dezbătute în colectiv, pe baza unei analize temeinice a faptelor, evitându-se practicile greșite din trecut⁴.

În acest context autoritățile comuniste din regiunea Banat solicitau combaterea manifestărilor unor elemente care comentau dușmănos măsurile luate de către partid și stat, prin demascarea activității lor. Aceștia trebuiau apoi avertizați și demascați. Se preciza că au fost avertizate 285 de astfel de

² www.cnsas.ro. Surse pentru o istorie a regimului comunist din România, 1945–1989, 398.

³ *Ibidem*, 399–404.

⁴ *Ibidem*, 406–407.

elemente pe regiunea Banat, iar 20 au fost demascate public.

Au fost obținute informații despre activitatea foștilor legionari, a naționaliștilor și a altor elemente dușmănoase, precizându-se că „Activitatea elementelor dușmănoase este în descreștere”.

Deși sfera de influență a elementelor dușmănoase s-a îngustat, acestea căutau prin mijloace mai subtile, mai ascunse să submineze politica Partidului Comunist Român și a statului.

În regiunea Banat existau destul de multe elemente dușmănoase în toate raioanele. În această categorie intrau foști legionari, naționaliști, foști membri ai partidelor burgheze, foști exploataatori și fii acestora, foști condamnați politici, sau din rândul cultelor și sectelor religioase, turiști, etc. Cei mai înrăiți și periculoși dușmani erau legionarii și naționaliștii, care se manifestau cel mai dușmănos împotriva orânduirii socialiste.

În privința formelor de manifestare ale legionarilor, autoritățile comuniste arătau că aceștia se foloseau de diferite ocazii religioase (botezuri, cununii, slujbe bisericești, existând și comitete bisericești formate în exclusivitate din legionari) pentru a se întâlni, căutau să introducă în literatură și artă idei legionare, sau ajunși în funcții de conducere să se sprijină, încercând să se regrupeze, menținând spiritul și ideile legionare prin păstrarea legăturilor între ei. În același timp urmăreau să educe tineretul în spirit legionar prin căsătoriile dintre copiii lor.

Cei mai înverșunați naționaliști în regiunea Banat erau cei maghiari și germani. Naționaliștii maghiari propagau ideea cedării Ardealului ca „fiind al Ungariei”, iar cei șvabi susțineau ideea emigrării în Germania federală⁵. Naționaliștii comentau dușmănos politica P.C.R., minimalizând rezultatele obținute de către popor în construirea socialismului. Aceștia își desfășurau activitatea naționalistă și prin intermediul bisericii și a clerului. Se urmărea atragerea tineretului spre biserică pentru a-i face educație naționalistă, încheindu-se și căsătorii între membrii familiilor acuzate de naționalism.

O atenție deosebită trebuia acordată activităților de spionaj la adresa României. Se preciza că activitățile de spionaj s-au intensificat în toate țările, în prim plan aflându-se spionajul economic și tehnic, dar fiind numeroase și acțiunile de spionaj politic și militar.

În anul 1966 regiunea a fost vizitată de peste 9000 de turiști, între aceștia strecurându-se sigur și agenți ai serviciilor de spionaj străine. Au fost

prezenți mai mulți tehnicieni, specialiști în diverse domenii, ziariști, sportivi etc., în rândul cărora serviciile de spionaj își strecoară agenții. Deasemenea mai multe persoane au plecat în străinătate, unele la rude, altele în deplasări oficiale. O parte dintre aceștia s-au întors cu cadouri care au depășit cu mult posibilitățile lor materiale, punându-se întrebarea „De unde și de ce le-au primit?”. În același timp circa 1000 de persoane din regiune au vizitat legațiile străine din București, unde puteau furniza informații importante⁶.

Diplomații acreditați în România au vizitat regiunea, au luat legătura cu diverse persoane, au purtat discuții pe diferite teme și au cules direct o serie de informații. Se sublinia că aceștia veneau în zonă tocmai în timpul desfășurării unor manevre militare și „nimeresc” chiar pe lângă poligoanele și câmpurile de instrucție.

Concluziile referitoare la elementele dușmănoase evidențiază că existau încă legionari care au avut funcții de răspundere și care nu erau lucrați informativ, nefiind cunoscută activitatea lor din acel moment (erau date ca exemplu cazurile din raioanele Lipova, Orșova, Caransebeș, Reșița, Arad, etc). Deși existau informații că legionarii desfășurau activități dușmănoase, măsurile luate de către autorități contra lor au fost anemice. Și în momentul respectiv erau legionari care ocupau funcții de conducere în diferite sectoare și care căutau să polarizeze în jurul lor alți legionari.

Și măsurile luate contra elementelor naționaliste erau catalogate ca fiind anemice, nefăcându-se în acest caz decât două – trei demascări pe regiune.

Împotriva acestor elemente trebuia folosită din plin metoda demascării publice, dar în general s-a mers pe linia avertizărilor. Trebuia impulsionată măsura de influențare obștească, adică demascarea publică a elementelor care comentau și îndemneau la nesupunere față de legile statului.

Pe de altă parte elemente dușmănoase de tot soiul căutau să lovească în potențialul economic al statului⁷. Astfel produc pagube, stricăciuni, avarii, incendii, accidente de muncă, acte de diversiune, etc. S-a manifestat lipsă de vigilență în cercetarea acestor cazuri, atribuindu-se totul pe seama neglijenței sau a stării tehnice proaste a utilajului. În unitățile agricole erau multe nereguli, se produceau multe pagube, în mediul rural fiind concentrate multe elemente dușmănoase și în consecință trebuia „Să fim atenți asupra acestora”.

Și în prevenirea activității de spionaj s-a manifestat lipsă de vigilență. Astfel au fost turiști care

⁵ Serviciul județean Timiș al Arhivelor Naționale, *fond Comitetul Regional P.C.R. Banat*, d. 25/1967, f. 27–28.

⁶ *Ibidem*, f. 29.

⁷ *Ibidem*, f. 30.

au activat „dușmănos în regiune”, dar nu au fost descoperiți la timp „Am reținut informații despre ei după ce au plecat din țară”. Asemenea cazuri au fost întâlnite în raioanele Lipova, Deta, Sănnicolau, Arad, etc. De exemplu la Lipova și la Deta o serie de turiști au îndemnat locuitori șvabi să emigreze, fără să fie descoperiți la timp de către autorități, iar în raionul Sănnicolaul Mare un turist vest – german a stabilit relații cu un ofițer de la Comisariatul militar raional, ofițerul nefiind membru de partid.

Mai multe persoane au călătorit în străinătate, acestea fiind anchetate, în special în Republica Federală Germania, de poliție și de către organele de spionaj, cărora le dădeau informații⁸.

O parte dintre inginerii și tehnicienii plecați în străinătate s-au întors cu multe cadouri, existând unele informații că au favorizat firme străine (prin furnizarea unor secrete economice) în detrimentul statului român. A existat o lipsă de vigilență și în verificarea persoanelor care au solicitat să călătorească în străinătate, iar în acest context au plecat în afara hotarelor 52 „de elemente” care nu s-au mai întors în țară.

În document, printre cauzele acestor neajunsuri este menționat faptul că primii secretari nu au participat la analizele profesionale ale organelor Ministerului Afacerilor Interne, nu au participat suficient de mult la ședințele de partid și nu s-au preocupat de îndrumarea permanentă sau de modul cum îndeplinesc organele M.A.I. ordinele și directivele de bază.

Lipsa de vigilență a apărut și datorită faptului că se mai credea, uneori, că în urma succeselor obținute, dușmanii regimului s-au îmblânzit ori au dispărut. În aceste condiții la raionul Orșova a dispărut din sediu o directivă strict secretă, la Lipova a dispărut evidența suspecților din dulapul șefului de post, iar la Jimbolia și Cenad arme din sediul postului de miliție. Se mai preciza că uneori organele M.A.I. au fost sustrate de la îndatoririle lor, dându-li-se sarcini ce nu cădeau în competența acestora. Există și o insuficientă preocupare pentru educarea organelor de stat⁹.

În privința stării de disciplină în rândul cadrelor M.A.I., aceasta era slabă în unele raioane, comițându-se abateri, abuzuri, beții, etc., săvârșindu-se compromisuri față de populația civilă. Erau date în acest sens mai multe exemple. La Deta un căpitan de miliție a introdus o femeie în sediul postului de miliție pentru a întreține legături sexuale, la Sănnicolau Mare un altul avea relații

extraconjugale, fiind căsătorit a treia oară, iar la Orșova un lucrător de miliție, având același grad, era bețiv, scandalagiu, cu o viață de familie dezorganizată. Un maior din cadrul miliției regionale, fiind în misiune în localitatea Lățunaș, s-a îmbătat cu preotul din localitatea respectivă, iar la Arad doi ofițeri de la punctul de control trecere frontieră erau acuzați că au închiriat pământ de la Sfatul Popular și au contractat cu statul, porci și roșii¹⁰.

În documentul intitulat „Concluzii în urma studierii documentelor Plenarei C.C. a P.C.R. din 26–27 iunie cu privire la activitatea M.A.I.” și datat la 20 iulie 1967, se aprecia că și în regiunea Banat au existat cazuri când în activitatea organelor M.A.I. „a lipsit discernământul politic, ele nefăcând distincție între activitatea dușmănoasă și unele manifestări legate de procesul firesc de transformare a conștiinței și a modului de a gândi al oamenilor”. Din această cauză s-au comis unele abuzuri și încălcări ale legalității socialiste, luându-se măsuri împotriva unor cetățeni care nu au fost justificate, precum și a unor membri de partid, fără a fi fost cerut și primit în prealabil consimțământul organelor de partid. Astfel de cazuri s-au petrecut în raioanele Caransebeș, Lugoj etc.

Se sublinia că activitatea organelor de securitate trebuie îndreptată contra elementelor care se dedau la acțiuni ostile construirii socialismului, care atentau la cuceririle revoluționare ale popoului, care se puneau în slujba reacțiunii străine, devenind prin aceasta trădătoare de patrie¹¹.

Pe de altă parte și în regiunea Banat au fost întâlnite cazuri când organele de securitate în loc să se ocupe de elementele dușmănoase, strângeau tot felul de informații inutile despre probleme ce nu țineau de activitatea lor (recoltarea cerealelor, hrănirea animalelor etc.).

Au existat tendințe de automulțumire, de auto-liniștire și de „tocirea” vigilenței, precum și de subapreciere a pericolului ce-l reprezenta activitatea elementelor ostile. Din cauza lipsei de vigilență din partea organelor de stat și a unor conducători de instituții și întreprinderi, unele firme capitaliste au reușit să culegă informații de la o serie de cadre cu funcții de răspundere. Acest lucru a fost posibil și pentru că unii conducători de întreprinderi au permis accesul cetățenilor străini în incinta unităților respective, încălcând astfel prevederile Hotărârilor Consiliului de Miniștri privind cetățenii străini. În consecință era necesară intensificarea muncii de educație a lucrătorilor M.A.I., a cadrelor de conducere din întreprinderi, instituții, unități

⁸ *Ibidem*, f. 31.

⁹ *Ibidem*, f. 32.

¹⁰ *Ibidem*, f. 33.

¹¹ *Ibidem*, f. 70–71.

agricole socialiste, a tuturor oamenilor muncii în spiritul vigilenței revoluționare, al păstrării stricte a secretului de partid și de stat.

Se sublinia necesitatea respectării stricte a legalității socialiste în întreaga activitate a M.A.I.

În primul semestru al anului au fost trimise Comitetului regional de partid, Direcției regionale a Miliției și Procuraturii Militare 430 de scrisori prin care cetățenii sesizau comportamentul abuziv al unor lucrători din cadrul M.A.I. precum lovirea cetățenilor, violări de domiciliu, falsuri în acte publice, tendințe de căpătuială, etc. Fiind verificate, o bună parte dintre acestea s-au dovedit a fi întemeiate, fiind necesare luarea măsurilor pentru restabilirea drepturilor lezate ale cetățenilor. Trebuia acordată o mai mare grijă în pregătirea cadrelor¹².

Într-o cuvântare, rostită probabil de către primul secretar al Regiunii Banat la 28 iulie 1967, se arăta că Securitatea „Ca instrument al puterii oamenilor muncii, al partidului și statului, chemat să apere cuceririle revoluționare, ale celor ce muncesc împotriva uneltirilor și acțiunilor dușmanilor construcției socialiste și-a îndeplinit în bune condițiuni menirea sa”. Activitatea organelor de securitate reprezenta o parte integrantă a activității generale a statului socialist.

Și în Regiunea Banat, în ultimii ani, a crescut preocuparea Comitetului regional, a Comitetelor raionale și orașenești de partid pentru îndrumarea și controlul activității M.A.I.¹³.

Organele de securitate din regiunea Banat au adus „o prețioasă contribuție la preîntâmpinarea și contracararea activității elementelor dușmănoase și-a îmbunătățit formele și metodele de activitate, întărind legătura cu masele, a crescut răspunderea și maturitatea politică a majorității cadrelor M.A.I.”. „Cunoaștem și apreciem rezultatele muncii depuse de dumneavoastră”¹⁴.

Lipsurile criticate de plenara C.C. al P.C.R. și arătate în expunerea lui Nicolae Ceaușescu la întâlnirea cu activul M.A.I. erau pe deplin valabile și

¹² *Ibidem*, f. 72–74. În privința lipsei de vigilență față de reprezentanții unor firme străine, au fost relatate unele cazuri ca: inginerul șef de la Fabrica de bere din Timișoara i-a permis accesul în întreprindere unui voiajor comercial austriac, căruia i-a dat explicații asupra agregatelor de filtrare din fabrică. Întreprinderea Electrometal a fost vizitată de două ori de către un cetățean israelian, plecat din România în anul 1964, iar conducerea Institutului de Proiectări echipament energetic-filiala Timișoara a permis unui specialist străin să doarmă într-o încăpere a Institutului, fără a lua măsurile necesare pentru asigurarea securității proiectelor în lucru ce se aflau în respectivul birou. Au fost cazuri și de pierdere a unor hărți geografice și de organizare teritorială.

¹³ *Ibidem*, f. 78.

¹⁴ *Ibidem*, f. 79.

pentru organele respectivului minister din regiunea Banat. Au existat cauze care nu au fost bine documentate, mergându-se pe linia cea mai ușoară în probarea vinovăției, „uneori folosindu-se metode nepermise”. Au fost aduse învinuiri pe nedrept unor persoane. „Dumneavoastră aveți încă în evidență persoane care și-au manifestat nemulțumirea față de unele neajunsuri din comerț sau din întreprinderile și instituțiile unde au lucrat și nu ați făcut întotdeauna deosebirea între activitatea dușmănoasă și unele nemulțumiri”.

Au fost cazuri când au fost suspectați unii membrii de partid, a fost fixată atenția asupra unor persoane care mai trimiteau câte o scrisoare în străinătate, pierzându-se din vedere unele elemente care se dedau la acțiuni ostile construcției socialiste¹⁵.

„Socotesc că și oamenii cu care a-ți lucrat d-voastră au fost aleși și recrutați greșit uneori, și aceștia în loc să vă ajute în muncă v-a îndepărtat în unele cazuri de la descoperirea acțiunii și a elementelor dușmănoase, furnizându-vă în unele cazuri materiale eronate despre unii membrii de partid și cadre cu munci de răspundere”.

În munca organelor de securitate au existat lipsuri serioase. Din obiectivele economice s-au scos și s-au pierdut documente secrete. De exemplu unii delegați străini au fost lăsați nestingheriți în regiune, reușind să culegă date, să sustragă materiale, să facă observații directe asupra unor obiective¹⁶. La Reșița un delegat străin a sustras documente tehnice.

Organele de securitate s-au ocupat mai mult de unele activități de contrabandă, scăpând din vedere sarcinile principale ce le revin. Nu s-a făcut o judicioasă organizare a muncii și o selecție a elementelor dușmănoase. În acest sens trebuie acordată „toată atenția legionarilor, foștilor membrii ai organizațiilor fasciste, naționaliste. Trebuie mai mult discernământ în aprecierea informațiilor, în alegerea oamenilor cu care munciți dumneavoastră”.

Și munca contrainformativă în obiectivele economice a fost uneori orientată greșit. S-au adunat informații inutile despre probleme care cădeau în sarcina altor organe, în schimb acțiunile de sabotaj, avarii, accidente de muncă au fost puse pe seama neglijenței, nepriceperii sau a vechimii utilajelor.

Lipsurile se datorau faptului că încă unii lucrători de securitate munciau pe bază de rutină și nu căutau să-și ridice calificarea profesională și politico-ideologică. Nu exista suficient spirit de orientare și receptivitate față de sesizările oamenilor muncii. Uneori s-au manifestat tendințe de

¹⁵ *Ibidem*, f. 80.

¹⁶ *Ibidem*, f. 81.

automulțumire, de subapreciere a activității dușmănoase și chiar de slăbire a vigilenței¹⁷.

A existat și lipsă de vigilență chiar la locul de muncă, fiind dat ca exemplu cazul de la raionul Arad al M.A.I., unde a fost găsit recent afișat pe drapelul țării un carton pe care era desenat tricolorul maghiar.

Unii lucrători din cadrul M.A.I. pălăvrăgeau, lăudându-se în anturajul lor și făcând astfel publice chestiuni interne de la locul lor de muncă¹⁸.

Din documentele Plenarei C.C. a PCR se desprindea necesitatea respectării stricte a legalității socialiste în toate acțiunile pe care le întreprindeau organele M.A.I.¹⁹.

În privința celor 430 de scrisori ale cetățenilor privind abuzurile săvârșite de către organele M.A.I., majoritatea celor învinuiți își desfășurau activitatea în cadrul Miliției, dar existau și ilegalități săvârșite de către securiști. Se sublinia că multe dintre aceste sesizări adresate organelor de partid au fost trimise și conducerii Miliției, dar în cele mai multe cazuri, răspunsul dat de către aceasta a fost că nu se confirmau cele sesizate. Au existat abuzuri săvârșite de către cadre cu munci de răspundere, foști șefi de raioane. Astfel fostul șef al raionului Arad (trecut în rezervă), din interese pur personale, a realizat probe artificiale contra unui cetățean pe baza cărora acesta a fost trimis în judecată și condamnat. Fostul șef al raionului Orșova a căutat să adune materiale compromițătoare despre unii activiști de partid, a avut o conduită morală nesănătoasă. Fostul șef al raionului Timișoara, sub influența alcoolului, a încercat să violeze o minoră, un caz asemănător petrecându-se și la raionul Sănnicolau Mare. Au existat și cazuri când unii ofițeri au lovit cetățeni nevinovați (de exemplu în raioanele Reșița, Arad, Deta etc.)²⁰.

La toate acestea se adăugau cazuri în care lucrătorii M.A.I. dădeau dovadă de conduită morală nesănătoasă (beții, scandaluri, relații extraconjugale).

Se atrăgea atenția asupra curmării atitudinilor de căpătuială, de parvenire a unor lucrători M.A.I. Astfel unii dintre aceștia cumpărau obiecte confiscate de la străini înainte ca acestea să fie valorificate de Consignație. Unii căutau să-și creeze prioritate până și la librării.

Existau sesizări și cu privire la unele abuzuri în cecece privește spațiul locativ, unele excese în amenajarea locuințelor. Au fost înaintate plângeri privind atitudinea incorectă a unor ofițeri care urmau

cursurile unor facultăți și care căutau să intimideze profesorii pentru a le da note fără să se pregătească²¹.

Într-un alt document ce se referea la activitatea M.A.I. și care a suferit diverse adnotări, se sublinia necesitatea respectării stricte a legalității, pentru ca nici un cetățean să nu poată fi arestat fără un motiv întemeiat și dovedit²².

Așa cum a reieșit din paginile anterioare conducerea regiunii P.C.R. Banat a fost preocupată de situația populației germane din zonă. Astfel într-un document intitulat „Concluzii cu privire la munca politică și cultural-educativă desfășurată de organele și organizațiile de partid, de organizațiile de masă în rândurile populației germane din regiunea Banat”, reiese că în luna septembrie 1965 o brigadă a C.C. P.C.R. s-a aflat în regiune pentru a analiza situația acestei minorități.

Membrii brigăzii au purtat discuții cu un număr de aproximativ 240 de cetățeni de naționalitate germană care au solicitat să plece din țară²³.

Autoritățile de partid subliniau că în ultimii ani numărul celor care au înaintat cereri de plecare definitivă din țară era în continuă creștere. Astfel dacă în anul 1960 numărul acestora era de 3524, în 1963 a crescut la 4191, în 1964 la 5761, iar în 1965 până la 1 septembrie, era de 4002.

În marea majoritate a cazurilor nu putea fi vorba de reîntregirea familiilor, deoarece cea mai mare parte a celor care doreau să plece lăsau în țară membrii de familie mult mai numeroși și mai apropiați ca grad de rudenie decât la cei care plecau. Din discuțiile purtate a reieșit faptul că majoritatea cererilor de plecare se făceau sub influența directă a propagandei străine, difuzată pe diferite căi: prin intermediul turiștilor, a emisiunilor radio, presă²⁴.

Propaganda dusă proslăvea situația din statele capitaliste, în special din R.F.G., răspândind tot felul de zvonuri²⁵.

În timpul discuțiilor respective au fost întâlnite cazuri în care oamenii se manifestau ostil la adresa regimului, subapreciau realizările poporului, lăudau modul de viață vest-german. Se aprecia că aceștia nu erau combătuți și demascați, contra lor nu se crea o opinie de dezaprobare publică la care să ia parte întregul colectiv unde ei munceau²⁶.

Brigada Comitetului Central prezentă în regiune în perioada 2–23 septembrie 1965, din care au făcut parte printre alții Gheorghe Pană,

²¹ *Ibidem*, f. 85.

²² *Ibidem*, f. 87, 89.

²³ *Ibidem*, d. 35/1965, f. 5–6.

²⁴ *Ibidem*, f. 23.

²⁵ *Ibidem*, f. 24.

²⁶ *Ibidem*, f. 26.

¹⁷ *Ibidem*, f. 82.

¹⁸ *Ibidem*, f. 83.

¹⁹ *Ibidem*, f. 83–84.

²⁰ *Ibidem*, f. 84.

Richard Winter, T. Postelnicu, E. Breitenstein etc., a elaborat o „Informare asupra concluziilor brigăzii C.C. al P.C.R. privind controlul muncii politice și cultural-educative desfășurată în rândul populației germane din regiune”²⁷.

Se sublinia că era de neconceput ca unii membri de partid să stea pasivi în condițiile în care cetățeni șvabi, alături de care munceau, cădeau victime propagandei dușmănoase, renunțând cu atât ușurință la România. Acest lucru era cu atât mai grav cu cât organele și organizațiile de partid nu au luat o atitudine hotărâtă împotriva acestui fenomen nici atunci când acesta a luat proporții îngrijorătoare în unele localități.

Nu erau luate măsuri hotărâte pentru combaterea propagandei dușmănoase pe care o desfășurau turiștii străini care defăimau regimul, răspândeau zvonuri potrivit cărora ar exista între România și R.F.G. o înțelegere privind transferul populației germane din Republica Socialistă România în schimbul unor sume de bani²⁸.

Se evidenția că lipsurile ce se manifestau în munca politică, ideologică și cultural-educativă în rândurile șvabilor constituiau una din cauzele principale care a permis propagandei străine să inducă în eroare și să influențeze un număr însemnat de șvabi, determinându-i în ultima instanță, sub pretextul „reîntregirii familiilor”, să ceară plecarea în diferite țări capitaliste și îndeosebi în R.F.G. Se constata că în unele comune situația era din acest punct de vedere deosebit de îngrijorătoare²⁹.

Comisia își puna următoarea întrebare: poate cineva să-și închipuie că această stare de lucruri nu are influență, nu derutează și pe alți cetățeni, români, maghiari, etc.?

Se sublinia că „Trebuie să ne dăm seama că existența unui număr atât de mare de cereri de plecare din țară, poate să pună sub semnul îndoielii marile realizări ale poporului nostru, să umbrească prestigiul de care se bucură patria noastră”³⁰.

Majoritatea cererilor de plecare din România se făceau sub influența directă a propagandei străine, prin intermediul căreia erau proslăvite stările de lucru din capitalism și în special din R.F.G.³¹.

Drept urmare a fost realizat un „Plan de măsuri cu privire la îmbunătățirea muncii politice și cultural-educative în rândul populației de naționalitate germană”.

În cadrul acestuia Comitetul regional de cultură și artă trebuia să organizeze conferințe în care să fie demascată modul de viață din țările capitaliste și în special din Germania Federală. Toți membrii de partid urmau să fie pregătiți din punct de vedere politico-ideologic în vederea creșterii combativității lor față de manifestările ideologiei burgheze, față de propaganda dușmănoasă desfășurată de unii turiști din țările capitaliste sau de unele elemente din interior care erau influențați de politica unor state străine³².

Printre măsurile propagandistice care trebuiau luate se număra și vizionarea de filme care să demaște modul de viață capitalist³³.

Era necesar să fie luate măsuri politice corespunzătoare pentru preîntâmpinarea cazurilor de plecare în occident, pentru lămurirea cetățenilor să renunțe la aceste cereri. În toate întreprinderile, instituțiile și cooperativele agricole de producție unde munceau șvabi, organele de partid și organizațiile de masă trebuiau să organizeze colective alcătuite din cei mai buni membri de partid, de preferință șvabi sau cunoscători ai limbii germane, care să discute cu cetățenii ce au depus cereri de plecare din țară³⁴ și să-i determine să renunțe la ele³⁵.

Organele de stat comunale urmau să informeze operativ birourile organizațiilor de bază despre sosirea unor turiști străini în localitățile respective, iar prin membrii de partid să se creeze o opinie combativă de demascare și combatere a acelor turiști care aveau atitudini ostile regimului. Era necesară asigurarea informativă operativă a organelor de partid și de stat despre aceste cazuri.

Biroul comitetului regional de partid urma să îndrume și să controleze mai îndeaproape munca organelor de stat în problema cererilor de plecare din țară, precum și a turiștilor, iar Comitetele raionale și orașenești de partid să asigure ca adunările generale ale organizațiilor de partid în care se discutau cazurile membrilor de partid care au depus cereri de plecare definitivă din țară să fie temeinic pregătite, încât întrunirile să constituie un puternic mijloc de educație partinică și patriotică³⁶.

Era subliniat și faptul că unele organizații de bază manifestau o slabă combativitate față de diversele manifestări ostile și în primul rând față de propaganda dușmănoasă ce se desfășura pe diferite căi. Astfel în cadrul acestora nu era cunoscut numele tuturor celor care aveau cererile depuse

²⁷ *Ibidem*, d. 50/1966, f. 49–50.

²⁸ *Ibidem*, f. 54.

²⁹ *Ibidem*, f. 58.

³⁰ *Ibidem*, f. 59.

³¹ *Ibidem*, f. 60.

³² *Ibidem*, d. 35/1965, f. 28, 30.

³³ *Ibidem*, f. 32.

³⁴ *Ibidem*, f. 34.

³⁵ *Ibidem*, f. 46.

³⁶ *Ibidem*, f. 34.

pentru plecarea în R.F.G., neputând în acest fel să fie realizată o muncă concretă și eficientă în rândurile acestora³⁷.

Pe de altă parte, turiștii veniți din R.F.G. și Austria emiteau aprecieri negative asupra condițiilor de muncă din cooperativele agricole de producție, asupra producției și a veniturilor realizate de către membrii cooperatori, afirmând că prețurile la produsele alimentare și industriale sunt ridicate față de salariile existente³⁸.

A fost adoptat și un „Plan de măsuri privind îmbunătățirea muncii de educație politică și patriotică în rândul tineretului de naționalitate germană”, în care se preciză că, periodic, Comitetul regional, cele raionale și orașenești vor programa întâlniri ale tinerilor cu intelectuali de naționalitate germană pentru combaterea propagandei și influenței ideologiei străine în rândul tinerilor³⁹.

În organizațiile U.T.C. din întreprinderi, instituții, cooperative agricole de producție, trebuia să se discute individual cu tinerii care au depus cereri de plecare din țară pentru a-i determina să renunțe la acestea. Urmau să fie combătuți și demascați cei ce renunțau la cetățenia română, iar adunările generale ale organizațiilor U.T.C. convocate în acest scop trebuiau să fie temeinic pregătite încât să constituie un mijloc de educație patriotică⁴⁰.

Și sindicatele au fost atrase în această acțiune politică, „Planul de măsuri cu privire la îmbunătățirea muncii politice și cultural-educative în rândul populației de naționalitate germană” prevăzând sprijinirea de către Consiliul Regional al Sindicatelor a Consiliilor locale ale sindicatelor în organizarea de simpozioane, etc., pe teme privind contradicțiile capitalismului contemporan, a modului de viață din unele țări capitaliste⁴¹.

De asemenea în întreprinderi, instituții, G.A.S., S.M.T., comitetele sindicale aveau ca sarcină purtarea de discuții cu membrii de sindicat care au depus cereri de plecare din țară pentru a-i convinge să renunțe la ele⁴².

Într-un material documentar în legătură cu populația germană, se arată că turiștii vest-germani și austrieci veniți în excursie, desfășurau în rândul șvabilor din Timișoara și din satele aparținătoare o intensă propagandă pentru emigrare acestora din România⁴³.

³⁷ *Ibidem*, f. 76.

³⁸ *Ibidem*, f. 85.

³⁹ *Ibidem*, f. 86–87.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 89.

⁴¹ *Ibidem*, f. 90.

⁴² *Ibidem*, f. 93.

⁴³ *Ibidem*, d. 37/1967, f. 57.

În discuțiile pe care acești turiști le purtau cu rudele și cunoscuții corportau o serie de zvonuri tendențioase și prezentau denaturat viața din occident. Deasemenea făceau aprecieri negative asupra condițiilor de muncă din agricultură.

Aceștia preamăreau viața din R.F.G. și Austria, afirmând că în cele două țări poți face ce vrei, poți vorbi ce vrei, oamenii putând pleca ușor în orice țară capitalistă. Se mai afirma că muncitorii din România erau foarte căutați, primeau salarii mari și astfel, în scurt timp, aveau posibilitatea să cumpere casă, mașini și alte bunuri prin care era ridicat nivelul de trai.

Mulți dintre aceștia se angajau să întreprindă intervenții pentru a înlesni plecarea din țară a celor care doreau acest lucru.

Se evidențiază că, în ultimul timp, a fost comentată foarte mult expoziția industrială vest-germană de la București, afirmându-se că s-au dus tratative, cu acest prilej, între reprezentanții celor două state pentru a fi înlesnită plecarea din România a circa 300.000 de germani.

Mulți turiști aduceau cu ei articole apărute în ziarele vest-germane în care se vorbea despre emigrarea populației de naționalitate germană din România.

Cei veniți în excursie în România afirmau că cei care plecau definitiv în R.F.G. aveau posibilitatea de a primi pământ, credite, diferite ajutoare, meseriașii erau ajutați să-și deschidă ateliere proprii, iar pentru oamenii în vârstă se asigurau pensii și ajutoare. Se aprecia că „Din materialele pe care le posedăm reese că mulți din aceștia, în urma discuțiilor pe care le-au purtat cu diferiți cetățeni (și de altă naționalitate decât germană), aceștia la un timp foarte scurt au depus cereri pentru plecare în R.F.G.”.

Au existat mai multe cazuri când unii turiști cu „atitudine cinstită” au vorbit despre „realitățile din viața politică, economico-socială a R.F.G.” făcând aprecieri favorabile privind dezvoltarea României. Aceștia au fost combătuți de către alți turiști care făceau afirmații tendențioase, uneori celor din urmă dându-li-se crezare din partea interlocutorilor autohtoni⁴⁴.

Într-un document datat 26 mai 1966 se aprecia că adunările generale U.T.C. au creat o puternică opinie de masă împotriva celor care solicitau să părăsească țara⁴⁵.

Un alt document „Tematica pentru colectivele ce vor controla modul cum se aplică planul de măsuri al Comitetului regional de partid privind desfășurarea muncii politice în rândul populației

⁴⁴ *Ibidem*, f. 60.

⁴⁵ *Ibidem*, d. 50/1966, f. 16.

germane” se prevedea verificarea modului în care se combătea propaganda tendențioasă desfășurată de biserica catolică și de către turiștii care veneau în România din R.F.G. Se mai avea în vedere controlarea felului în care a fost desfășurată, de către organele de partid, munca politică cu cetățenii de naționalitate germană care au făcut cereri de plecare din țară și dacă funcționau colectivele formate în acest sens. Deasemenea membrii acestor colective trebuiau să urmărească ce se întreprindea pentru schimbarea conținutului renumitelor manifestări artistice „Kirvaiurilor”, precum și modul cum se desfășurau celelalte manifestări tradiționale germane⁴⁶.

În materialul intitulat „Informare asupra felului cum se aplică în viață planul de măsuri al Comitetului regional de partid cu privire la desfășurarea muncii politice și cultural-educative în rândul populației de naționalitate germană” se sublinia faptul că propagandiștii nu cunoșteau la nivelul cuvenit problemele social-economice și politice din R.F.G. Din această cauză erau întâmpinate greutăți în combaterea fundamentată a unor concepții greșite care își făceau loc în mintea unor cetățeni de naționalitate germană în legătură cu situația din RFG, în special privind situația maselor muncitorești de acolo. Trebuia demascată politica R.F.G. atât în probleme social-politice interne, cât și în probleme internaționale⁴⁷.

Pe de altă parte, în perioada septembrie 1965-mai 1966 au fost excluși din partid 71 de șvabi, din care 53 pentru că și-au depus cereri de plecare din țară⁴⁸.

Într-un alt document se evidențiază că în patru raioane controlate recent, mulți dintre șvabii care au depus cereri de plecare în R.F.G. își construiau case noi, își cumpărau mobilă nouă, televizoare, etc, fiind întâlnită și o atmosferă mult mai bună în rândul bătrânilor care au primit pozitiv hotărârile privind pensionarea țăranilor cooperatori⁴⁹.

În „Câteva probleme privind munca politică și cultural-educativă de masă în rândurile populației de naționalitate germană”⁵⁰, datat la 13 iulie 1966, se prevedea ca, prin activitatea culturală, să fie sustrași elevii de la acțiunile organizate de către biserica catolică, să fie intensificată propaganda ateistă în rândul șvaboaicelor pentru a le determina să nu mai oblige copii să participe la orele de religie⁵¹.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 22–24.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 26.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 41.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 42–43.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 44.

⁵¹ *Ibidem*, f. 48.

Totodată trebuia să se demonstreze documentat, convingător, prin mijloace propagandistice, racilele sistemului capitalist, situația de conjunctură din unele țări capitaliste, inclusiv din R.F.G.⁵².

Conform statisticelor emise de către Comitetul Regional Banat, până la 15 IX 1965 au primit pașapoarte de a pleca definitiv din țară un total de 55 de „cetățeni”. Credem că este vorba doar de anul 1965, majoritatea dintre aceștia provenind din localități timișene⁵³.

Un alt document se referă la situația numerică privind cetățenii români din raza regiunii Banat care au depus formele de plecare definitivă în R.F.G. în perioada 1963–1965 (până la 13 septembrie 1965). Acesta se prezintă astfel:

Raionul	1963	1964	1965	Total
Arad	313	433	263	1009
Bozovici	–	–	–	–
Caransebeș	36	67	4	107
Deta	494	509	617	1620
Făget	3	5	–	8
Lipova	156	259	42	457
Lugoj	190	166	224	580
Moldova Nouă	–	–	–	–
Oravița	8	10	4	22
Orșova	2	6	4	12
Sânnicolau Mare	302	428	520	1250
Timișoara	806	1075	68	2570
Orașul Arad	446	563	143	1152
Orașul Reșița	52	256	156	464
Orașul Lugoj	–	–	–	–
Orașul Timișoara	1383	1987	1336	4706
Total	4191	5761	4002	13954 ⁵⁴

Autoritățile comuniste au fost preocupate și în cursul anului 1969 de plecările în străinătate ale locuitorilor județului Timiș. Într-o notă redactată în anul respectiv privind cetățenii români care au plecat în străinătate până în data de 4 iulie și nu s-au mai întors, se arată că 39 de persoane se aflau în situația respectivă (doar două au plecat în anul precedent), dintre care 9 erau membrii de partid, 11 uteciști, iar pe naționalități 15 români, 20 de germani, 3 maghiari, 1 sârb. Din punct de vedere profesional 3 erau medici, 3 ingineri, 2 profesori, 8 tehnicieni, 5 funcționari, 8 pensionari, 10 muncitori.

Se menționa că după apariția hotărârii 880 din aprilie 1969, nu s-au înapoiat 16 persoane, fiind prevenite 9 cazuri⁵⁵.

⁵² *Ibidem*, f. 47.

⁵³ *Ibidem*, d. 37/1967, f. 53–54.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 64.

⁵⁵ Idem, *fond Comitetul județean PCR Timiș*, d. 24/1969, f. 49–52.

După intrarea în vigoare a hotărârii C.C. al P.C.R. nr. 880/I din 14 aprilie 1969 au fost luate următoarele măsuri: unele persoane care solicitau plecări temporare în țări capitaliste sau în Republica Socialistă Federativă Iugoslavia să fie verificate mai temeinic de formațiunile operative, de șefii posturi de miliție și de sectoriști din toate punctele de vedere: comportamentul la locul de muncă, în familie, în societate, etc., pentru a fi prevenită rămânerea lor în străinătate. Dar și după aplicarea acestor hotărâri, șase persoane nu s-au mai înapoiat în țară⁵⁶.

Autoritățile s-au confruntat și cu alte cazuri: la punctul de frontieră Giurgiu trei persoane au fost găsite cu acte personale importante asupra lor. În consecință nu li s-a permis să efectueze călătoria, fiind bănuite că erau pregătite să nu se mai înapoieze în țară.

Totodată existau persoane care se ocupau cu scoaterea de valori monetare sau alte obiecte din țară cu scopul de a le valorifica în străinătate.

Alte persoane încercau, prin anumite metode, să ajungă într-o țară capitalistă de unde să nu se mai înapoieze în România. Pentru aceasta riscau orice, oferind și sume mari de bani (10.000 de lei) anumitor persoane pentru a le rezolva obținerea vizelor și pașapoartelor⁵⁷.

Pentru prevenirea unor astfel de cazuri, șeful Inspectoratului județean Timiș de Miliție, Viorel Tăurescu propunea organizarea unei ședințe cu toți conducătorii de întreprinderi și instituții din județ, în cadrul căreia să fie prelucrate cazurile petrecute în 1969, iar cei convocați să fie trași la răspundere pentru superficialitatea de care au dat dovadă în acordarea avizelor unor persoane care nu meritau să plece în străinătate.

Deasemenea cazurile respective să fie prelucrate în ședințele de partid și sindicate. Conducătorii de întreprinderi și de instituții trebuiau să avizeze cu mai multă responsabilitate cererile angajaților care solicitau să plece temporar în străinătate, fiind făcută și propunerea de a nu fi permise efectuarea mai multor călătorii peste hotare în decursul aceluiași an⁵⁸.

În acei ani ai „liberalizării” o notă informativă face referire la un conflict de muncă izbucnit la Fabrica „Ceramica” din Jimbolia în data de 8 și 10 mai 1965.

Nemulțumite de câștigurile pe care le-a realizat pe luna aprilie, 50 de muncitoare sortatoare de la întreprinderea jimboliană au încetat lucrul timp de o oră.

Biroul comitetului regional de partid, prin comisia economică, a analizat situația creată împreună cu directorul întreprinderii, cu secretarii Comitetelor de partid orășenesc și din întreprindere, cu președintele Comitetului sindical și al Consiliului sindical local.

În urma analizei a reieșit că în sectorul de sortare s-a aplicat o nouă metodă de lucru fără a se stabili în prealabil norme corespunzătoare. Maeștrii nu au urmărit zilnic realizările și astfel nu au putut sesiza din timp că muncitoarele nu vor realiza nici câștigul planificat. Situația nu a fost cunoscută nici de conducerea întreprinderii și nici de comitetul de partid. În fabrică nu au fost luate măsurile necesare pentru sporirea productivității muncii în raport cu măsurile de îmbunătățire a sortării pe calități, din care cauză muncitoarele nu au putut realiza normele.

Munca în fabrică a fost reluată după ce autoritățile au stat de vorbă cu muncitoarele, arătându-li-se că le vor fi completate câștigurile până la nivelul minim prevăzut în Codul Muncii.

A fost sesizată și Direcția Generală tutelară din M.I.C., care a și luat măsuri de elaborare a unor noi norme prin care să fie restabilită situația normală. Situația s-a ameliorat deoarece conducerea întreprinderii urma să compenseze pierderile salariale prin acordarea de premii⁵⁹.

Se preciza că erau necesare a fi luate și unele măsuri organizatorice, precum schimbarea directorului întreprinderii. Activitatea Comitetului de partid din întreprindere a fost și ea analizată, dându-se indicații și ajutor în vederea întăririi muncii politice în fabrică⁶⁰.

Vara anului 1968 a înregistrat o gravă criză în interiorul blocului comunist european, prin invadarea de către armatele sovietice, ungare, bulgare, poloneze, est-germane a Cehoslovaciei⁶¹.

Nota telefonică din 21 august 1968 sublinia necesitatea atragerii atenției activiștilor de partid, celor din cadrul organizațiilor de masă și cadrelor cu munci de răspundere din toate locurile să rămână fiecare la postul său. Activiștii Comitetului județean și ai celor orășenești care se găseau în acel moment la sedii urmau să fie repartizați pe întreprinderi și instituții pentru a se afla în mijlocul oamenilor.

Trebuiau să fie cunoscute permanent comunicatele care se transmiteau la posturile de radio, iar activiștii să le aducă la cunoștința oamenilor muncii.

⁵⁹ Idem, *fond Comitetul Regional PCR Banat*, d. 27/1965, f. 74.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 75.

⁶¹ Printre lucrările dedicate acestui eveniment și a poziției României în criza cehoslovacă, vezi Lavinia Betea (coord.), Cristina Deac, Florin-Răzvan Mihai, Ilarion Țiu, *21 august 1968. Apoteoza lui Ceaușescu*, Ed. Polirom, Iași, 2009.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 65.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 68–69.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 70.

Era întărită securitatea sediilor de partid, organizațiilor de masă și obștești, de stat, ale întreprinderilor și instituțiilor. Cu executarea serviciilor de pază urmau să fie desemnați oameni cu muncă de mare răspundere, secretarii comitetelor de partid sau alți membrii ai comitetelor de partid și care trebuiau să păstreze permanent legătura cu conducătorii instituțiilor, întreprinderilor, localităților.

În privința activității politice trebuiau aduse la cunoștința oamenilor muncii toate comunicatele de la radio sau indicațiile primite din partea conducerii de partid. Orice eveniment care se producea în județ, fie pozitiv sau negativ, urma să fie transmis sectorului informării al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, problemele mai deosebite fiind raportate „tovarășului Catrinescu”⁶².

Trebuia ca între orele 10,30–11,30 să fie transmise pe adresa C.C. al P.C.R. 20–30 de telegrame din partea diverselor categorii de oameni ai muncii în care să se specifice că semnatarii au luat cunoștință cu indignare de ocuparea militară a Cehoslovaciei, fiind categoric împotriva unor astfel de metode. Cei care trimiteau telegramele declarau că vor fi uniți în jurul C.C. al P.C.R. și vor apăra independența și suveranitatea patriei.

Era urmărit modul cum masele priveau hotărârile plenarei C.C. al P.C.R., despre acest lucru urmând a fi informat Comitetul Central prin sectorul informării.

Deputații în Marea Adunare Națională urmau să fie găsiți, să li se transmită să rămână la domiciliu, iar dacă va fi nevoie să fie antrenati în acțiunile necesare.

Programul stabilit inițial pentru primirea delegației iugoslave care participa la aniversarea zilei de 23 august rămânea neschimbat⁶³.

Nota informativă nr. 1 din 21 august 1968, ora 17,00, arăta că cetățenii județului Timiș au primit cu mâhnire vestea invadării Cehoslovaciei. Mulți locuitori au așteptat știrile și comunicările posturilor de radio, iar mitingul de la București a fost vizionat și audiat în întreprinderi, instituții, în comune de foarte mulți cetățeni.

În unanimitate au fost exprimate adeziuni față de poziția justă adoptată de către conducerea de partid și de stat, fiind trimise telegrame de protest față de invadarea Cehoslovaciei de către 14 comune și 15 întreprinderi.

La P.T.T.R. o cetățeană de naționalitate maghiară a trimis o telegramă de protest la Ambasada ungară de la București. Au fost

organizate mitinguri în câteva întreprinderi din Timișoara, cu prilejul cărora mai mulți muncitori, ingineri, au subliniat că actul militar săvârșit de unele state socialiste constituia o rușine și păta istoria mișcării muncitorești.

La întreprinderile U.M.T., Tehnometal, Electromotor, mai mulți muncitori au solicitat comitetului de partid să fie înrolați în gărzile muncitorești.

În comune, întreprinderi, etc., a fost întărită paza cu tovarăși cu munci de răspundere.

Era consemnat faptul că în magazine și îndeosebi la cele alimentare exista un aflus mai mare de cumpărători, care cumpărau cantități mai mari de ulei, făină, zahăr. Vânzătorii au explicat oamenilor că erau suficiente rezerve și în consecință să nu facă exces de cumpărături. Au fost luate măsuri de aprovizionare continuă a magazinelor.

Se evidențiază că nu au fost semnalate acțiuni dușmănoase, iar atmosfera în județ era bună din punct de vedere politic⁶⁴.

În privința constituirii gărzilor patriotice, în județul Timiș acestea au fost constituite în cele două municipii și în orașul Jimbolia, acțiunea fiind în curs de terminare în celelalte orașe și în 12 comune. Statistic, existau 79 de gărzi, cu 4258 de membri, din care 66 întreprinderi cu 3675 de membri, 13 instituții cu 583 de membri. Existau 135 de plutoane, iar în privința comandanților 141 erau sergenți, iar 92 ofițeri de rezervă⁶⁵.

O notă telefonică din 23 august cerea ca între orele 19–20 C.C. al P.C.R. să fie informat despre desfășurarea adunărilor de partid în care se dezbăteau documentele Plenarei C.C. al P.C.R., continuarea acțiunilor de constituire a gărzilor patriotice (potrivit formularului din 22 august), desfășurarea muncii politice în legătură cu documentele Plenarei C.C. al P.C.R. și ale sesiunii Marii Adunări Naționale, desfășurarea acțiunilor culturale sportive legate de ziua de 23 august și alte probleme care au apărut⁶⁶.

Nota informativă nr. 2 din 21 august, orele 20,30 sublinia că oamenii muncii comentau evenimentele petrecute în Cehoslovacia. Pretutindeni era exprimată părerea că actul săvârșit de cele cinci țări socialiste constituia o gravă amenințare la adresa păcii și securității popoarelor.

Cuvântarea lui Nicolae Ceaușescu a fost audiată cu deplin interes, iar în discuții, oamenii muncii și-au exprimat deplina adeziune față de măsurile stabilite și de poziția luată de către conducerea României.

⁶² Serviciul județean Timiș al Arhivelor Naționale, *fond Comitetul județean PCR Timiș*, d. 34/1968, f. 1.

⁶³ *Ibidem*, f. 2.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 3.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 10.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 11.

La I.A.S. Teremia Mare în cadrul unei ședințe mai mulți vorbitori „au condamnat cu vehemență această acțiune mârșavă, cerând ca în timpul cel mai scurt armatele cotropitoare să părăsească Cehoslovacia”.

Muncitorii de la fabrica de nasturi Jimbolia și-au exprimat adeziunea față de hotărârea privind formarea gărzilor muncitorești, fiind gata să le constituie și să lupte pentru apărarea țării⁶⁷.

Biroul Comitetului județean de partid a asigurat ca la demonstrația de la 23 august să defileze și un pluton înarmat al gărzilor muncitorești. Se consemna că pretutindeni exista încredere în conducerea de partid și de stat⁶⁸.

Nota informativă nr. 3 din 22 august, orele 8,00, arăta că în seara zilei de 21 august a avut loc plenara lărgită a Comitetului județean P.C.R. Timiș, cu peste 350 de participanți.

A fost făcut un instructaj privind sarcinile ce trebuiau îndeplinite în zilele următoare. S-a trimis o moțiune în care se asigura conducerea P.C.R. de atașamentul față de politica internă și externă a partidului comunist. A fost înfierat și actul samavolnic al ocupării Cehoslovaciei.

Secretarul Comitetului de partid de la Complexul C.F.R. a arătat că mai mulți ceferiști s-au prezentat la comitetul de partid cerând ca să li se repartizeze sarcini concrete. Cu ocazia audierii mitingului de la București, la revizie stație, muncitori ceferiști au scandat spontan lozinci. Totodată foarte mulți ceferiști veneau să se înscrie în gărzile muncitorești.

Secretarul comitetului de partid de la Centrul Universitar a informat că membri de partid, cadre didactice care erau în concediu, s-au prezentat la comitet pentru a vedea ce sarcini erau de îndeplinit. Acesta a subliniat că formarea gărzilor de intelectuali reprezenta o nouă dovadă a aprecierii deosebite și a încrederii P.C.R. în oamenii de știință, artă și de litere, angajându-se că mulți intelectuali se vor înrola în gărzile muncitorești.

Pe de altă parte în cursul nopții de 21–22 august în județul Timiș nu s-a întâmplat nimic deosebit. Au fost efectuate controale pentru a se vedea cum se realiza serviciul de pază în localități și întreprinderi.

În piața Reșița din municipiul Timișoara a fost descoperită pe un perete o hârtie scrisă cu o chemare la sprijin în favoarea poporului cehoslovac, semnată în numele organizației „Liliacu”.

În județ oamenii muncii continuau să-și exprime îngrijorarea față de situația creată de

invazie, asigurând conducerea P.C.R. de tot atașamentul lor.

La Periam un grup de țărani cooperatori au cerut să se pună capăt imediat intervenției armate în Cehoslovacia.

Un ofițer în rezervă a declarat că se încadrează imediat în gărzile muncitorești.

Au fost trimise multe telegrame pe adresa C.C. al P.C.R. atât din partea organelor și organizațiilor de partid și obștești, cât și individuale. Astfel inginerul Sandor Galin, cetățean sovietic, a adresat o telegramă lui Nicolae Ceaușescu în care își arăta sprijinul față de politica P.C.R., cerând ca poporul cehoslovac să fie lăsat în pace să-și rezolve singur problemele interne.

Autoritățile au luat măsuri pentru aprovizionarea din abundență a magazinelor din Timișoara și Lugoj cu zahăr, făină, orez, ulei și alte produse mult solicitate de către cetățeni⁶⁹.

În privința manifestului din piața timișoreană „Reșița”, acesta avea următorul conținut: „Tovarăși, Clipele grele prin care trece poporul prieten ceh face ca în istoria omenirii să se scrie o nouă filă în invadarea unei țări socialiste de către o altă țară cu aceleași concepții.

Pactul de la Varșovia în frunte cu U.R.S.S., R.P.B., R.P.U., R.D.G., încălcând suveranitatea unui popor independent, cu aceleași concepții invadează fără a lua în seamă protestele a mii de oameni ai muncii: Fiți alături de poporul ceh. Luptați pentru pace, care scris este un cuvânt simplu, dar care se poate exprima în mai multe feluri.

Org. „Liliacu”⁷⁰.

În nota informativă nr. 4 se arăta că oamenii muncii au continuat să comenteze cu însuflețire măsurile adoptate de către Plenara C.C. al PCR și de către Marea Adunare Națională. Presa centrală și locală în care au apărut documentele plenarei a fost operativ difuzată și afișată la locuri vizibile, organizându-se citirea ei.

În întreprinderi, instituții, cămine culturale, la sediile C.A.P., I.A.S., S.M.T. au fost vizionate lucrările sesiunii Marii Adunări Naționale.

Au avut loc 203 de adunări, cu participarea a peste 27 000 de oameni, luând cuvântul peste 1300 de participanți. La sfârșitul întrunirilor au fost trimise conducerii superioare de partid 203 de telegrame în care se exprima deplina adeziune față de măsurile stabilite la plenara C.C. al P.C.R.⁷¹.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 4.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 5.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 6–8. Despre plenara Comitetului județean de partid, precum și despre problemele de aprovizionare ale populației, vezi și Lavinia Beta, *op. cit.*, 198–199.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 9.

⁷¹ *Ibidem*, f. 12.

Un ofițer în rezervă a cerut într-o telegramă trimisă lui Nicolae Ceaușescu reîncadrarea lui imediată în cadrul forțelor armate.

A avut loc pregătirea manifestației de 23 august, fiind realizat un volum mare de material propagandistic (grafice, panouri, lozinci, portrete, etc). La Lugoj urmau să participe la demonstrație și gărzile patriotice, iar la Timișoara gărzile erau deja echipate în uniforme și au efectuat exerciții în vederea defilării⁷².

Nota informativă nr. 6 informa conducerea superioară de partid că în noaptea de 22–23 august nu s-a înregistrat nici un fapt deosebit în județ, iar în urma controalelor întreprinse a reieșit că paza în comune, instituții, întreprinderi era bine organizată.

Se evidențiază și faptul că atât la Timișoara cât și la Lugoj era frumos, puțin răcoros, dar cerul era complet senin.

Pe de altă parte municipiul Timișoara a primit o telegramă de felicitare cu ocazia zilei naționale din partea comitetului orașenesc al P.C.U.S. și Sovietului orașenesc Sverdlovsk (U.R.S.S.). Se explica faptul că între cele două organisme politice au fost efectuate schimburi de telegrame în perioada 1958–1965, dată de când autoritățile române nu au mai primit asemenea felicitări⁷³.

Nota informativă nr. 6 referindu-se la desfășurarea adunărilor de partid pentru dezbaterile documentelor plenarei C.C. al P.C.R. preciza că la 23 august au avut loc ultimele 20 de adunări în comune, la care au participat peste 4500 de membri de partid, luând cuvântul 120.

Toți cei care au luat cuvântul au cerut să fie încadrați în gărzile patriotice. În total în județ au fost organizate 223 de adunări, la care au participat 31 500 de membri, luând cuvântul 1420. Conducerea superioară a P.C.R. i-au fost trimise 223 de telegrame din partea organelor și organizațiilor de partid precum și foarte multe telegrame individuale.

În ziua de 23 august sub îndrumarea directă a membrilor biroului Comitetului județean de partid, a activiștilor de partid și de stat s-a desfășurat constituirea gărzilor patriotice în comunele județului. Până la ora 19,00 au fost organizate 169 de gărzi cu 10.599 de membri, (în urma unei socotelii corecte 10.699 de m., n. a.) din care în sectorul industrial 95 cu 4534 de membri, în instituții 20 cu 666 de membri, iar în mediul rural 54 cu 5499 de membri⁷⁴, din care:

Plutoane	Întreprinderi	Instituții	Comune
358	150	30	178
Comandanți numiți			
350	150	30	170
Din care ofițeri			
237	93	30	114

Nimeni nu a refuzat să facă parte din gărzile patriotice. În localitatea Remetea Mare două femei au cerut să fie primite ca membre în gărzile patriotice. Sunt noi cereri de primire în gărzile patriotice și în consecință la Biled, Denta, Sacoșu Turcesc a fost mărit numărul de membri pentru a putea satisface cererile.

Locuitorii județului erau deosebit de satisfăcuți de informările prin radio, televiziune, presă privind evenimentele din Cehoslovacia. În dimineața zilei de 23 august, când se formau coloanele la unități sau așteptau intrarea pe traseu, (pentru demonstrație, n.a.) cetățenii au citit presa în colectiv, au comentat pe marginea lucrărilor plenarei Comitetului Central și a sesiunii Marii Adunări Naționale, precum și ultimele știri transmise de posturile de radio și televiziune⁷⁵.

Deși a fost o zi de sărbătoare, pretutindeni manifestațiile au avut un caracter mai sobru.

În cursul zilei de 23 august au continuat să sosească la Timișoara turiști cehoslovaci. A fost asigurată cazarea a circa 230 de persoane din Cehoslovacia, fiind deschisă și o cantină specială. Biroul Comitetului județean a controlat și îndrumat O.N.T. să le asigure acestora condiții corespunzătoare de cazare și de masă.

Nu existau probleme deosebite în județ, conchidea nota respectivă⁷⁶.

Nota din 24 august, orele 17,00 preciza că la indicația biroului Comitetului județean al P.C.R., secretarii comitetelor comunale au luat măsurile necesare și au trecut la instruirea gărzilor patriotice. Acestea asigurau paza sectoarelor zootehnice ale C.A.P., patrulau noaptea prin comune, ajutau grănicerii în zonele de frontieră.

⁷² *Ibidem*, f. 18. În privința numărului mare de solicitări pentru înscrierea în gărzile patriotice, un document din zilele respective menționa că din mai multe județe s-a informat că Ministerul Forțelor Armate a emis un ordin prin care limitează numărul de luptători care să fie încadrați în gărzi la 4.500–7000, în funcție de posibilitățile de asigurare cu armament. Totodată cetățenii care erau în evidența serviciilor de mobilizare nu trebuiau să fie recrutați pentru gărzi, măsuri ce împiedicau aplicarea indicațiilor date de C.C. al P.C.R. privind constituirea de gărzi în întreprinderi și în toate comunele, vezi Lavinia Betea, *op. cit.*, 204.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 19. În privința turiștilor cehoslovaci, o notă a C.C. al P.C.R., secția Organizatorică menționa că la 24 august erau prezenți la Timișoara un număr de 350 de cehoslovaci, vezi Lavinia Betea, *op. cit.*, 210–212.

⁷² *Ibidem*, f. 13.

⁷³ *Ibidem*, f. 16.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 17.

Adunările organizațiilor de partid s-au încheiat în data de 23 august. Membrii biroului, activiștii Comitetului județean P.C.R. se aflau pe teren, ajutând organizațiile de partid pentru îndeplinirea sarcinilor. Secretariatul Comitetului județean a luat măsuri ca lectorii Comitetului județean să se deplaseze în comune și să facă expuneri privind politica internă și externă a P.C.R.⁷⁷.

Îndeosebi în comunele cu populație maghiară și germană se organizau în continuare discuții pe marginea documentelor plenarei C.C. al P.C.R. și ale sesiunii Marii Adunări Naționale.

În privința aprovizionării populației, după 21 august s-au manifestat tendințe de cumpărare peste strictul necesar a unor produse alimentare de bază: făină, ulei, zahăr, orez. Pentru rezolvarea situației biroul Comitetului județean P.C.R. a luat o serie de măsuri: membrii de partid, lucrătorii din comerț, au dat explicații cetățenilor că existau mărfuri suficiente și în consecință nu era necesar să-și stocheze alimentele. Discuții în acest sens au fost organizate și de către grupele de partid pe blocuri și străzi, luându-se măsuri ca și comitetele și consiliile de femei să desfășoare în această direcție muncă politică în rândul femeilor. Totodată au fost aprovizionate unitățile comerciale cu produse alimentare necesare. Ca urmare a măsurilor luate, în cursul dimineții de 24 august cererea populației a scăzut, comparativ cu ziua de 22 august, iar unitățile comerciale dispuneau de mărfurile necesare⁷⁸.

În materialul informativ din 25 august se arată că, în urma noilor indicații primite, se desfășurau, în acel moment, ședințele de instructaj cu activiștii Comitetului județean, secretarii comitetelor comunale de partid, ofițerii instructori, șefii posturilor de miliție, instructajul fiind făcut de către secretarii și șefii secțiilor Comitetului județean P.C.R. La instructaj participau și ofițeri ai Centrului militar precum și cadre de conducere de la Inspectoratul județean de miliție.

În zilele de 24 și 25 august activiștii de partid au controlat și ajutat conducerile întreprinderilor și instituțiilor, consiliile populare comunale în vederea amenajării încăperilor pentru păstrarea armamentului și muniției. Au fost luate măsurile necesare pentru pregătirea camioanelor care urmau să transporte, în siguranță, armamentul și muniția în localitățile rurale.

Peste tot plutoanele au fost instruite sub îndrumarea secretarilor comitetelor de partid.

La Chevereș, Cărpiniș, Recaș, Făget, Uivar, etc. au fost efectuate diferite exerciții de front. Gărzile

patriotice au întreprins misiuni de patrulări și de pază la obiectivele mari, importante.

În localitățile Remetea Mare, Uivar, Ciacova, Sânmihaiu Român, etc., au fost stabilite sisteme de mobilizare urgentă, iar agenți de legătură cu mașini, motociclete, biciclete stăteau permanent la dispoziția secretarilor de partid. În comunele limitrofe de frontieră a fost pus un accent deosebit pe necesitatea sporirii vigilenței de către gărzile patriotice, au fost reactivate grupele de sprijin (Ionel, Otelec, Checea, Jimbolia etc.). Membrii gărzilor patriotice nu lipseau de la instruire, iar moralul în rândul acestora era ridicat.

În Lenauheim, satul Bulgăruș, s-au prezentat la înscrierea în garda patriotică în loc de 32 de localnici, cât s-a stabilit pentru formarea unui pluton, 72, aceștia cerând insistent să facă parte din formațiunea respectivă.

Din 25 august, după instruire, s-a trecut la complectarea gărzilor și la organizarea companiilor și batalioanelor⁷⁹.

Materialul conține și subtitlul *Măsurile luate pentru instruirea militară a tineretului*, în care se arată că secretarii comitetelor de partid au fost instruiți cu indicațiile primite de la C.C. al U.T.C. Apoi în noaptea de 24–25 august a fost instruit întregul aparat salariat al Comitetului județean U.T.C. și repartizat pe municipii și orașe.

Activiștii Comitetului județean al U.T.C. împreună cu birourile municipale și orașenești U.T.C. au stabilit măsuri concrete pentru constituirea detașamentelor și grupelor de tineri în vederea pregătirii militare. Până la 25 august ora 16,00 s-au constituit 22 de detașamente, 94 de grupe, care cuprindeau 985 de tineri. Dintre acestea șapte detașamente erau constituite din fete, care cuprindeau 41 de grupe cu 416 tinere, iar 16 detașamente s-au înființat în școli, cuprinzând 699 de tineri. În fabrici (U.M.T., U.T.T.), școli s-au prezentat numeroși tineri care încă nu au ajuns la vârsta necesară pentru a efectua pregătirea militară, cerând insistent să fie încadrați în această activitate⁸⁰.

În privința *Muncii politice desfășurate la sate*, Comitetul Central era informat că în mai multe comune activiștii de partid și lectorii ai cabinetului județean al P.C.R. au făcut expuneri, răspunzând întrebărilor puse de către cetățeni (Banloc, Orțișoara, Giarmata, Pietroasa). În localitățile cu naționalități conlocuitoare acțiunile organizate s-au ținut în limbile acestora.

La studioul de radio Timișoara, la stațiile de radioficare, în presa locală au fost transmise,

⁷⁷ *Ibidem*, f. 20.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 21.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 22–23.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 23.

respectiv publicate, păreri și atitudini ale oamenilor muncii în legătură cu politica externă a P.C.R. și evenimentele din Cehoslovacia.

La indicațiile secretariatului Comitetului județean de partid, Comitetul de cultură și artă a organizat colective de conferențieri care erau trimiși în localitățile județului pentru a informa oamenii muncii despre principalele probleme privind politica internă și externă a P.C.R. și statului român. S-a indicat Comitetului județean de cultură și artă, căminelor culturale, caselor de cultură, cluburilor ca programele cultural-artistice să aibă un bogat conținut patriotic.

În același timp mai mulți intelectuali de la sate, secretarii de partid, conducătorii organizațiilor de masă purtau discuții cu localnicii, răspundeau la întrebările puse de oameni.

La căminele culturale, casele de cultură, cluburi, trebuiau organizate audiții și vizionări colective, în special după terminarea programului de lucru.

Un accent deosebit trebuia pus pe aprofundarea aprecierilor și tezelor cuprinse în cuvântarea lui Nicolae Ceaușescu și în Declarația adoptată de către Marea Adunare Națională⁸¹.

Nota informativă nr. 9 din 26 august, orele 7,30, scrisă de mână releta că în noaptea de 25–26 august în Timișoara a fost găsit lipit, pe o mașină franceză, un afiș pe care scria: „Ceaușescu-Dubcek-Tito-libertate”. Afișul a fost ridicat de miliție. În Dolaț un fost SS-ist a declarat în fața unui grup de oameni că dacă se va întâmpla ceva, mai întâi îi împușcă pe comuniști, iar un alt șvab, fost în Grupul Etnic German, a declarat „Uite cum umblă toți în comună, le tremură pantalonii”⁸².

La 27 august conducerea de partid era informată că în întreprinderi, instituții, comune, aveau loc instruirii ale gărzilor patriotice, fiind întocmite planuri de acțiune.

La Buziaș, Sănnicolau Mare, cadre de la unitățile militare din localitate au ajutat comandanții gărzilor în pregătirea planului de instruire. Cetățenii continuau să se adreseze organizațiilor de partid pentru a fi încadrați în gărzi. Pretutindeni s-au pregătit condițiile materiale pentru depozitarea armamentului.

În privința pregătirii tineretului, au fost constituite 55 de detașamente, 237 de grupe, însumând 2463 de tineri. În continuare erau mulți tineri sub 18 ani care cereau să participe la pregătirea militară. Totodată a început instruirea tineretului (U.M.T., Liceul 1 Timișoara, Liceul Sănnicolau Mare), prezența fiind de sută la sută⁸³.

În nota informativă din 28 august se arăta că în județul Timiș au continuat acțiunile de cunoaștere mai aprofundată a documentelor plenarei C.C. al P.C.R. și ale sesiunii Marii Adunări Naționale. La comitetul de partid de la Institutul agronomic Timișoara șase tovarăși au solicitat să fie primiți în P.C.R.⁸⁴.

La 1 septembrie 1968 pretutindeni în județ populația manifesta un viu interes față de evenimentele internaționale, față de poziția hotărâtă, justă și principială a P.C.R. și guvernul român. Diminețile la chioșcurile de ziare mulți cetățeni așteptau sosirea presei. Era apreciat modul în care partidul informa opinia publică asupra evenimentelor internaționale⁸⁵.

Pe baza noilor indicații se revizua componența și organizarea plutoanelor și grupelor gărzilor patriotice, iar armamentul a fost distribuit peste tot.

Atmosfera în județ era bună, pretutindeni muncindu-se cu seriozitate. Mărfurile alimentare se găseau din abundență, cozile dispărând⁸⁶.

Nota informativă din 2 septembrie sublinia că „Oamenii muncii apreciază în mod deosebit cuvântările tovarășului Nicolae Ceaușescu, care sînt pline de grijă și răspundere pentru destinul țării, pentru normalizarea situației internaționale, pentru întărirea unității mișcării comuniste”.

Gărzile patriotice beneficiau în cadrul procesului de instruire și de ajutorul cadrelor militare active din unitățile aflate în apropierea localităților respective. Se desfășura instruirea comandanților de detașamente și grupe ale tineretului, continuând pregătirea materialului și a locurilor destinate pentru instruire⁸⁷.

În dosarul pe care l-am cercetat apar însemnări de mână, având la început numele lui Mihai Telescu. Se arăta că la Plenara C.C. al P.C.R. s-a arătat filmul evenimentelor din Cehoslovacia începând din ianuarie 1968. P.C.R. a vrut să informeze toate partidele comuniste despre vizita lui Nicolae Ceaușescu la Praga, dar a intervenit invazia armată a celor cinci. Se sublinia. Mai departe că „Nu vom accepta intervenția nimănui”.

Se făcea apel la vigilență, nimeni să nu pescuiască în ape tulburi și să se dea riposta cuvenită celor care ar provoca. Se atrăgea atenția să nu se creeze o atmosferă antisovietică, șovină.

Se prevedea reînființarea gărzilor patriotice, iar peste tot să fie ordine și disciplină. Fiecare membru de partid trebuia să fie un propagandist.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 34.35.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 36.

⁸⁶ *Ibidem*, f. F. 37.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 40–41.

⁸¹ *Ibidem*, f. 24.

⁸² *Ibidem*, f. 27.

⁸³ *Ibidem*, f. 28.

Erau instituite măsuri excepționale de pază, organizat serviciu de permanență la oficiile poștale. Trebuia cunoscută starea de spirit a populației și menținute legăturile permanente cu organele de stat.

Demonstrațiile de 23 august urmau să fie foarte bine organizate, trebuind să fie cele mai puternice din câte au fost, indiferent de starea timpului. O atenție mare era acordată coloanelor, lozincilor.

În legătură cu turiștii, (probabil cehoslovaci n.a.) acestora trebuia să li se acorde atenție, solitudine, să le fie explicată politica P.C.R.

La frontiere să fie sprijiniți grănicerii. Să fie o organizare perfectă a legăturilor și informării⁸⁸.

Au fost întocmite și planurile de apărare al sediului Comitetului județean P.C.R., la paza acestuia participând activiști de partid, ofițeri și subofițeri de miliție și de securitate, dotați cu pistoale și puști mitraliere⁸⁹.

La Comitetul județean au fost desemnați să facă de serviciu toți activiștii, indiferent de persoană și funcții⁹⁰.

Mai trebuie reținută și nota telefonică primită la 21 august, orele 18,10 prin fir guvernamental, din partea Comitetului pentru Problemele Administrației Locale prin care se transmitea că „Din dispoziții superioare, în acest an nu se vor organiza recepții, cu prilejul zilei de 23 August”⁹¹.

În data de 20 septembrie 1968 Nicolae Ceaușescu urma să viziteze Timișoara. Planul de pregătire a vizitei prevedea ca la granița dintre județele Caraș-Severin și Timiș, liderul României să fie întâmpinat de către conducerea județului. Trebuiau mobilizați 1000 de oameni, din care cel puțin 300 să fie îmbrăcați în costume naționale românești și ale naționalităților conlocuitoare, precum și 60 de călăreți în costume naționale. Un bătrân și două fete în costume naționale vor oferi pâine cu sare și țuică din două ploști, iar un grup de 20 de fete în costume naționale românești și ale naționalităților conlocuitoare ofereau flori.

La Timișoara Nicolae Ceaușescu trebuia să viziteze U.M.T. (15,30–16,30), iar apoi să se întâlnească cu cadrele didactice din instituțiile de învățământ superior. La sosire în Universitate el urma să fie întâmpinat de către Gheorghe Tache, Ioan Curea, Pius Brânzeu, Iulian Drăcea, Eugen Pop, Gheorghe Silaș. Întâlnirea era planificată să aibă loc în sala de lectură a cadrelor didactice, la ea trebuind să participe 80 de profesori. Din partea acestora erau înscriși la cuvânt

⁸⁸ *Ibidem*, f. 47.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 67.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 68.

⁹¹ *Ibidem*, f. 76.

I. Curea, rectorul Universității, P. Brânzeu, rectorul Institutului de Medicină, I. Drăcea, rectorul Institutului Agronomic, I. De Sabata prorectorul Institutului Politehnic, Francisc Kovaci, conferențiar la Institutul Politehnic, Teil Helmuth, conferențiar în cadrul Institutului Politehnic. Planul de pregătire a vizitei prevedea vizitarea laboratoarelor de fizică, iar în incinta Universității urmau să fie prezenți 1000 de cadre didactice, studenți și elevi.

Între orele 17,40–19,00 era programat mitingul în Piața Operei. Trebuiau să participe 80–100.000 de oameni ai muncii. Piața era împărțită pe sectoare, a câte 600–1000 de oameni. În fiecare sector existau grupe de agitatori. În primul plan al pieții, în imediata apropiere a prezidiului, erau prezenți 500 de băieți și fete în costume naționale, inclusiv elevi și 500 de pioneri și pionere⁹². Cuvântarea din partea autorităților locale a fost rostită de către Vasile Daju, membru în Biroul comitetului județean P.C.R. Timiș, prim-vicepreședinte al Consiliului Popular județean (a fost pregătit în planul de organizare a vizitei și răspunsul de mulțumire la cuvântul lui Ceaușescu). Acesta se adresa atât lui Ceaușescu, cât și lui Ion Gheorghe Maurer⁹³, ceea ce dovedește că la momentul respectiv Nicolae Ceaușescu nu deținea controlul deplin al puterii. Au mai vorbit în cadrul adunării și Petru Lamoth, profesor doctor docent și Gheorghe Leahu, artist emerit, directorul Teatrului timișorean⁹⁴.

Între orele 19,00–19,30 oaspeții aveau alocat un timp de odihnă la Casa de oaspeți, iar între 19,30–20,30 se desfășura un spectacol de gală în clădirea Opera de Stat, susținut de către artiști profesioniști și amatori din județul Timiș⁹⁵. La sfârșitul spectacolului artiștii vor primi din partea conducerii de partid și de stat un coș cu flori, cu un mesaj în plic. Coșul va fi purtat de către 4 fete în costume naționale (românesc, german, maghiar, sârbesc). De la terminarea mitingului, echipele de dansatori prezente la adunare urmau să danseze până la plecarea oaspeților de la spectacol și după aceea⁹⁶.

La 20,30 era programată masa de seară la care participau „circa 40 de tovarăși”⁹⁷.

A fost întocmit și un plan de măsuri privind organizarea traseului, care prevedea numărul

⁹² *Ibidem*, d. 394/1968, f. 1–3.

⁹³ *Ibidem*, f. 48.

⁹⁴ *Ibidem*, f. 6.

⁹⁵ *Ibidem*, f. 6.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 4.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 6. Pentru desfășurarea acestei vizite, vezi și *Scântea*, 21 septembrie 1968, 3–4. Planul pregător al vizitei nu a fost respectat în totalitate, Ceaușescu și membrii delegației care îl însoțeau vizitând doar Uzina Mecanică Timișoara.

locuitorilor ce trebuiau mobilizați din fiecare localitate de pe traseu. Acesta se situa între 5000 la Gătaia și Orțișoara, 4000 la Birda, Voiteni, Jebel, Șag și 40.000 la Timișoara.

Pe traseu, în locuri potrivite erau expuse tonete cu răcoritoare, iar din loc în loc amplasate cadre medicale.

Pe traseul vizitei erau arborate drapele ale R.S.R. și ale P.C.R., în număr egal. Pe sediile întreprinderilor și ale instituțiilor erau amplasate lozinci, iar la geamuri și balcoane scoase covoare și carpete cu motive naționale. Pe tot traseul trebuia organizată o agitație deosebit de mare, entuziastă. Erau curățate zonele pe unde trecea coloana oficială, înfrumusețate orașele, revizuite panourile și lozincile de pe marginea șoselelor.

Era desemnat un colectiv gospodăresc pentru a se ocupa de pregătirea pâinii și sării, precum și de 6 ploști umplute cu țuică.

Inspectoratul de securitate și de miliție trebuiau să ia măsurile necesare pentru asigurarea pazei, ordinii și securității pe traseu, la obiectivele economice etc.⁹⁸

La intrarea și ieșirea din județ, precum și în localitățile de pe traseu erau mobilizate formații instrumentale⁹⁹.

La 21 septembrie, la ora 7,30 era prevăzut micul dejun, iar la ora 8,00 plecarea spre Arad, la 8,30 delegația urmând să părăsească județul Timiș¹⁰⁰.

Chiar și în perioada primilor ani ai regimului Ceaușescu, apreciați ca fiind liberali, autoritățile comuniste și Securitatea aveau în vedere combaterea manifestărilor elementelor care comentau dușmănos politica P.C.R. și a statului român, aceștia trebuind a fi avertizați și demascați.

Erau în continuare urmăriți foștii legionari, naționaliștii, foștii membrii ai partidelor burgheze, foștii exploatare, condamnații politici eliberați, reprezentanți ai unor culte religioase. Cei mai înrăiți și periculoși dușmani ai regimului erau considerați a fi foștii legionari și naționaliștii. Ultimii erau maghiari, acuzați de revizionism și șvabi, care susțineau ideea emigrării în Republica Federală Germania. Împotriva acestora trebuia folosită din plin metoda demascării publice, un termen consacrat în era stalinistă.

Autoritățile comuniste din Banat se temeau în același timp și de acțiunile de spionaj din exterior.

În vara anului 1967 la nivelul conducerii partidului a fost analizată activitatea anterioară a Securității, activitate care a fost luată apoi în

discuție și de către conducerea Regiunii Banat. Documentele cercetate scot în evidență că această ultimă analiză s-a făcut ținându-se cont de cele afirmate la vârful partidului.

Astfel atât Ceaușescu, cât și conducerea Regiunii de partid felicitau Securitatea, ca instrument al partidului și statului, chemat să apere cuceririle revoluționare ale celor ce muncesc împotriva uneltirilor și acțiunilor dușmanilor construirii socialismului, pentru contribuția adusă la înfrângerea forțelor reacționare interne și externe. Drept urmare „liderul reformist comunist român” aproba crimele săvârșite în anii 50 contra opoziției anticomuniste românești. Desigur Ceaușescu aprecia, afirmație reluată de către autoritățile comuniste din plan local, că s-au făcut și abuzuri, dar considerăm că, în discursul său, el era mult mai înduioșat de abuzurile săvârșite contra activiștilor de partid, astfel Securitatea amestecându-se în viața de partid.

În analiza activității organelor de securitate din Banat era amintită folosirea uneori a metodelor nepermise în anchetarea cazurilor, în condițiile în care, după cum s-a descoperit, aceste metode constituiau procedeul principal întrebuintat în obținerea probelor.

Și la nivelul Regiunii Banat se avea în vedere ca în viitor, Ministerul Afacerilor Interne să respecte strict legalitatea socialistă, iar organele de partid să controleze îndeaproape activitatea Securității.

În consecință analiza făcută la toate nivelele partidului în 1967 privind activitatea Securității din trecut a fost una cinică, ea servind, credem noi și luptei pentru putere la vârful P.C.R. (respectiv cea dintre Nicolae Ceaușescu și Alexandru Drăghici).

În privința abuzurilor săvârșite de către organele M.A.I. în 1967 și sesizate de către locuitorii Regiunii organelor de partid, majoritatea erau întemeiate, dar se arăta că s-a încercat acoperirea multor cazuri de către conducerea Miliției.

Conducerea Regiunii Banat și apoi a județului Timiș a fost preocupată în perioada cercetată de situația populației germane. Aceasta deoarece numărul cererilor de plecare definitivă din țară a șvabilor era în continuă creștere.

Factorul care a determinat acest lucru era, în viziunea autorităților, propaganda străină realizată pe diferite căi: radio, presă, prin intermediul turiștilor occidentali. Această propagandă proslăvea situația din statele capitaliste, îndeosebi din Republica Federală Germania.

Pentru a analiza situația existentă, în Banat s-a deplasat o delegație a Comitetului Central, din care au făcut parte lideri importanți din conducerea partidului: Gheorghe Pană, Richard Winter,

⁹⁸ *Ibidem*, f. 7–9.

⁹⁹ *Ibidem*, f. 11.

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 4.

etc. Aceștia au ajuns la concluzia potrivit căreia fenomenul emigrării a luat proporții îngrijorătoare în unele localități, organizațiile de partid fiind învinuite că nu au luat măsuri hotărâte pentru curmarea lui.

Autoritățile se mai temeau că această stare de lucruri putea să-i determine și pe cetățeni de altă naționalitate (români, maghiari) să solicite plecarea definitivă din țară. Totodată cererile umbreau prestigiul României socialiste.

Pentru remedierea situației au fost întocmite planuri de îmbunătățire a muncii politice, cultural-educative în rândul populației germane. Cazurile celor care doreau să plece definitiv erau discutate în organizațiile P.C.R., U.T.C., de sindicat, aceștia trebuind a fi combătuți și demascați, din nou formulări și procedee staliniste în plin dezgheț.

A fost planificată o susținută propagandă anticapitalistă, trebuind „demascată politica RFG... în probleme internaționale”, aceasta într-un an când România a reluat relațiile diplomatice cu Germania federală. În același timp erau urmărite acțiunile culturale ale șvabilor, planificându-se acțiuni pentru a-i determina pe copiii șvabilor să nu mai participe la orele de religie, după ce se prevedea și verificarea modului în care era combătută propaganda tendențioasă desfășurată de către biserica catolică.

Se avea în vedere și lămurirea celor care au depus cererile de plecare să și le retragă, precum și combaterea și demascarea turiștilor occidentali care criticau regimul comunist și îi îndemneau pe șvabi să plece în R.F.G.

În 1969 șeful Inspectoratului de miliție Timiș propunea ca măsuri pentru stoparea rămânerilor definitive în Occident avizarea cu mai multă responsabilitate de către conducătorii de întreprinderi și instituții a cererilor de plecare temporară în străinătate și limitarea la o singură călătorie pe an în afara granițelor țării.

În această perioadă documentele înregistrează și o grevă care a avut loc la o întreprindere din Jimbolia, cauzată de nemulțumiri socio-economice.

Invadarea Cehoslovaciei din august 1968 a creat o stare tensionată și în județul Timiș.

Însemnările de mână descoperite în arhiva cercetată, foarte probabil aparținând primului secretar al Comitetului județean de partid, Mihai Telescu, cuprind o serie de sarcini, mai mult ca sigur trasate în Plenara C.C. al P.C.R. din 21 august. Se prevedea: o vigilență maximă, măsuri pentru împiedicarea creării a unei atmosfere antisovietice, șovine, fiecare membru de partid urmând să fie un propagandist. Totodată trebuia cunoscută în permanentă starea de spirit a populației.

În Timiș încă din 21 august au fost mobilizați activiștii de partid. La intervale scurte de timp erau trimise Comitetului Centrale note informative privind situația din județ.

Documentele evidențiază un adevăr de netăgăduit: populația județului a condamnat invadarea Cehoslovaciei, aprobând politica României din acel moment. Populația a apreciat modul în care P.C.R. a informat-o asupra evenimentelor internaționale din acele zile. În același timp, oamenii s-au înrolat cu entuziasm în gărzile patriotice, iar tinerii în formațiunile de pregătire militară.

Notele informative evidențiază și apariția unui manifest pro-cehoslovac, precum și a unui afiș pe o mașină cu înscrisul: Ceaușescu – Dubcek – Tito – libertate”.

Autoritățile au acordat o importanță majoră cunoașterii de către populație a deciziilor luate în acele zile de către conducerea de partid și de stat (o atenție mărită acordându-se populației de origine etnică maghiară și germană), în timp ce programele cultural artistice trebuiau să aibă un bogat conținut patriotic.

Au fost luate măsuri excepționale de pază la sediul Comitetului județean de partid, la principalele obiective economice, instituții din județ.